

REMISSYTTRANDE
2021-06-29
Dnr 0191/21
Er referens: Ju 2021/01955

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande över Promemoria Skärpta straff för knivbrott

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade Promemoria på remiss och lämnar följande yttrande.

Brå tillstyrker förslagen i promemorian i alla delar utom avseende förslaget rörande artbrott (se nedan).

Det framstår som rimligt att straffvärdet för knivbrott justeras för att spegla brottets svårhet och allvar i förhållande till andra brott. Att införa kvalifikationsgrunder för grova brott bidrar till att lagstiftningen blir tydligare och mer förutsebar och kan medföra större enhetlighet i rättstillämpningen. Även detta framstår som positivt så länge de nu föreslagna ändringarna inte inkräktar på möjligheten att beakta, och göra en sammantagen bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Brå vill samtidigt lämna tre synpunkter. Den första är en invändning mot förslaget att allvarliga knivbrott ska utgöra artbrott. Mycket kritik har framförts mot artbrottsystemet (för mer fullödiga genomgångar av vad som sammanfattas nedan se bland annat Asp 2003, Borgeke 1999, Perklev 2003, Påle och von Hirsch 1999 samt prop. 1997/98:96). Kritiken handlar bland annat om att artbrott som juridiskt begrepp är svårförståeligt och att det inte finns någon vedertagen definition att luta sig mot avseende vilka regleringar som bör ses som artbrott. Artbrottsystemet gör också påföljdssystemet otydligt och utmanar proportionalitetsprincipen så till vida att enskilda kan dömas till olika straff för brott med samma straffskala endast på grund av art (snarare än att allvarligheten avspeglas i straffvärdet). Det har också framförts kritik mot att artbrotten har motiverats med allmänpreventiva argument samtidigt som de flesta personer inte alls är insatta i artbrottsystemet och vad det innebär, samt mot att det finns rättviseproblem förknippade med att låta straffet påverkas av hur vanligt brottet är och av hur ofta det upptäcks. Ytterligare inslag i kritiken är att förutsättningarna för artbrotten förändras när det görs förändringar i andra påföljder än fängelse respektive när det tillkommer nya sådana påföljder. Det här betyder sammantaget att institutet griper in i de ordinarie ramarna för tillämpningen av påföljdsbestämning, på ett svåröverskådligt sätt som inte rimmar väl med principen om proportionalitet och därmed inte heller med principen om förutsebarhet. Brå ställer sig därför frågan om inte själva grundvalarna för institutet och dess tillämpning behöver klargöras först, innan man i översynen av regleringar avseende enskilda brottstyper successivt lägger till brott på den oklara listan över artbrott.

Den andra synpunkten som Brå vill framföra rör förslagets konsekvenser och effekter. I brist på en redovisning av antalet lagföringar uppdelat på brott av normalgrad respektive grova brott, och en efterföljande analys av förslagets träffyta är det svårt att avgöra om slutsatsen att antalet fall av utdömda fängelsestraff, villkorliga domar eller skyddstillsyn kommer att "öka", och därmed medföra ökade kostnader om 25 miljoner kronor för Kriminalvården, är rimlig. Det kan också vara så att förslagen får en mycket begränsad effekt om de flesta lagföringar i dagsläget avser normalgradsbrott som inte heller i

fortsättningen skulle föranleda fängelsepåföljd och som inte träffas av utvidgningen avseende de omständigheter som ska beaktas vid avgörande om brottet är att bedömas som grovt.

En tredje synpunkt är att det i promemorian inte heller nämns någonting om hur förslaget har betydelse för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet i enlighet med 15§ i kommittéförordningen. Det är möjligt att förslaget kan ha positiva konsekvenser för möjligheten att bekämpa och förebygga brottslighet. Det som avses i förordningen är ett mer utvecklat resonemang om detta, vilket saknas.

Detta yttrande avges av generaldirektör Kristina Svartz efter föredragning av biträdande enhetschef Johanna Olseryd.

Referenslista:

Asp, P. (2003). Brottslighetens art, i: *Svensk Juristtidning 2003*, s. 136–153.

Borgeke, M. (1999) Brottsens art – några tankar kring en svårgriplig företeelse, i:
Svensk Juristtidning 1999, s. 218–240.

Perklev, A. (2003). Artbrotten från en praktisk synpunkt, i: *Svensk Juristtidning 2003*, s. 154–167.

Prop. 1997/98:96 *Vissa reformer av påföljdssystemet*.

Påle, K. och von Hirsch, A. (1999). Artbrott, i *Svensk Juristtidning 1999* 2 nr.